

Eduskunta,
hallintovaliokunta

Hallintovaliokunnan kokoukseen perjantaina 28.2.2025

Maahanmuuttoviraston lausunto hallituksen esityksestä HE 179/2024 vp

Maahanmuuttovirasto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä koskien työntekijän oleskelulupiin liittyvää työnteko-oikeutta ja työsuhteen päättymisen huomioimista lupaviranomaisessa.

Työntekijän oleskeluluvan myöntämisen edellytysten arviointiin kuuluu aina saatavuusharkinta. Työnantajan on ensisijaisesti rekrytoitava työntekijä työmarkkinoilla jo olevasta työvoimasta. Saatavuusharkinnan tarkoituksena on tukea työmarkkinoilla jo olevan työvoiman mahdollisuutta työllistyä. Tarkoituksena ei ole estää työvoiman rekrytointia ulkomailta. Saatavuusharkinta suoritetaan hakemuksen perusteena olevan työsuhteen perusteella työpaikan alueellinen sijainti harkinnan lähtökohtana.

Maahanmuuttovirasto selvittää, onko oleskelulupahakemuksessa ilmoitettuun työtehtävään saatavilla kohtuullisessa ajassa sopivaa työvoimaa Suomen tai EU- ja ETA-maiden työmarkkinoilta ottaen huomioon ELY-keskusten alueelliset työlupalinjaukset. Työlupalinjauksessa tietyt alat on määritetty alueellisesti työvoimapula-aloiksi linjauksen voimassaolon ajan. Näillä aloilla ei linjauksen alueella tarvitse työnantajan avata paikkaa Työmarkkinatorille etsiäkseen työvoimaa EU- ja ETA-alueen työmarkkina-alueelta.

Saatavuusharkinnan lisäksi lupakäsittelyssä arvioidaan hakijan yleiset edellytykset oleskeluluvulle ja pystyykö työnantaja hoitamaan työnantajavelvoitteensa. Kun päätös on myönteinen ja oleskelulupa myönnetään, työntekijä saa työnteko-oikeuden hakemuksen perusteena olevalle yhdelle tai useammalle ammattialalle. Suomeen myönnetyn työntekijän oleskeluluvan myötä saatava työnteko-oikeus on siten voimassa kaikkialla Suomessa kyseisellä ammattialalla. Työntekijä on näin vapaa vaihtamaan työpaikkaa tai jäätyään työttömäksi etsimään uuden työpaikan samalla ammattialalla muualla Suomessa. Oleskelulupakorttiin merkitään aina oleskeluluvan voimassaoloajan lisäksi tieto työnteko-oikeudesta, joka työntekijän oleskeluluvassa on ammattialakohtainen, työskentelyalueena Suomi.

Aitojen työnantajien lisäksi osa työnantajista toimii työvoiman hankintakanavana. Nämä työnantajat toimivat oleskeluluvan hakijan työnantajana vain hakemusvaiheessa ja välittävät työntekijät eteenpäin muille saman alan yrityksille. Ilmiöön pystytään kuitenkin rekisteritietojen avulla

puuttumaan, kun huomataan, ettei yritys tosiasiallisesti työllistä kolmansista maista hankkimiaan työntekijöitä. Tällöin uusia lupia ei enää myönnetä.

Maahanmuuttovirasto hyödyntää viranomaisrekisteritietoja laajasti niin uusien lupien käsittelyssä kuin jälkivalvonnassa. Valvonnassa tarkastetaan oleskeluluvan keskeisimpiä edellytyksiä. Maahanmuuttovirasto valvoo esimerkiksi, onko työntekijälle maksettu oleskelulupahakemuksessa ilmoitetun mukaista palkkaa. Jälkivalvonnan avulla puututaan oleskelulupien väärinkäyttöihin ja voidaan peruuttaa luvat, joille ei ole enää perusteita. Lisäksi sen kautta saadaan tietoa, jolla kehitetään riskiperusteisia lupaprosesseja. Automaattinen jälkivalvonta on käytössä työntekijän oleskelulupien lisäksi myös opiskelijoiden, startup-yrittäjien ja erityisasiantuntijoiden oleskeluluvissa. Jälkivalvonnan laajentaminen työperusteisiin lupiin on osa työperäisen hyväksikäytön vastaista toimenpideohjelmia. Työperäisen hyväksikäytön lisäksi jälkivalvonnalla puututaan tilanteisiin, joissa oleskelulupa on hankittu Suomeen ja Schengen-alueelle muuta tarkoitusta varten kuin hakemuksessa on ilmoitettu.

Työntekijän oleskelulupien automaattinen jälkivalvonta on aloitettu kuluvan vuoden tammikuussa. Nyt saatujen havaintojen perusteella suurin syy automaattisen jälkivalvonnan kautta käynnistetyille työntekijän oleskeluluvan peruuttamisharkinnalle on se, että asiakas ei enää työskentele. Tällä hetkellä Maahanmuuttovirasto saa tiedon työnteon päättymisestä tulorekisteristä tulkitsemalla palkkatietoja, kun jälkivalvonnan automaattinen rekisteritarkastus on tehty. Automaattisia rekisteritarkastuksia tehdään jokaiseen lupaan kerran vuodessa, mutta tarkastuksia voidaan tarvittaessa tihentää. Tämä aiheuttaisi kuitenkin myös manuaalisen työmäärän lisääntymistä rekisteritarkastuksista saatavien herätteiden jatkuvana, laajamittaisena läpikäyntinä.

Ilmoituskanava työsuhteen yllättävää päättymistä koskien on jo toteutettu työnantajan Enter Finland -palveluun ja valmis käyttöönotettavaksi. Kustannukset muutoksesta ovat siten jo aiheutuneet. Paperinen ilmoitus kuitenkin lisää Maahanmuuttovirastossa merkittävästi manuaalisen työn määrää ja aiheuttaa jatkuvia lisäkustannuksia toteutuessaan.

Jos ilmoitusvelvollisuus säädettäisiin kuitenkin verohallinnon tulorekisteriin ilmoitettavaksi, tämä vaatisi Maahanmuuttoviraston ylläpitämän ulkomaalaisasioiden tietojärjestelmään UMAan muutoksia. Ilmoituksen hyödyntämisen tekninen toteutus vaatisi uuden skeeman, tietosisältöpäivityksiä, testauksen, määrittelyn sekä toteutuksen Maahanmuuttovirastossa ja järjestelmätoimittajalla. Toteutus aiheuttaisi merkittävän kuormituksen niin UMA- kuin tulorekisterijärjestelmille jatkuvina, kaikkia voimassa olevia työperusteisia oleskelulupia koskevana hakuina eikä kuormituksen laajuutta ja kustannuksia voida näin nopealla aikataululla riittävässä tarkkuudella arvioida. Vastaavan kokoluokan järjestelmäkehitystyö on maksanut noin 200 000 euroa, minkä lisäksi erillisestä käyttöönotosta tulee lisäkustannuksia. Mikäli jälkivalvontaa laajennetaan kaikkiin työperusteisiin lupiin, kasvaa järjestelmäkuormitus. Vuonna 2024 työperusteisia oleskelulupia myönnettiin noin 31 500 kpl. Maahanmuuttoviraston päässä järjestelmäkehitys olisi toteutettavissa arviolta viidessä kuukaudessa.

Prosessinomistaja

Tuuli Huhtilainen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä.
Maahanmuuttovirasto 27.02.2025 klo 11:31. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet	PowerPoint -esitys: TTOL työnteko-oikeus, työskentelyalue ja lupakortin tietosisältö sekä työsuhteen päättymisen huomioiminen
Jakelu	Eduskunta, hallintovaliokunta
Tiedoksi	TEM/Mako, SM/MMO, Verohallinto